

Соціально-психологічні аспекти впровадження Національного проекту «Відкритий світ»

Наталія МАКСИМОВА,

доктор психологічних наук, професор Київського національного університету імені Тараса Шевченка,

Людмила ПОРОХ,

директор гімназії «Міленіум» №318, заслужений працівник освіти України, кавалер ордена княгині Ольги III ступеня

Класно-урочна форма як засіб надання інформації в ході навчально-виховного процесу має багатовікові традиції і залишається найпоширенішою донині. Однак інформаційні технології, які швидко розвиваються, складають серйозну конкуренцію традиційним методам навчання, що спонукає до застосування нових методів.

Розроблена психологами «піраміда засвоєння знань» [2] доводить, що надання інформації у формі монологу вчителя є найменш ефективним. Якщо вчитель говорить, а учні лише пасивно слухають, уже через 10–15 хвилин відбувається виснаження процесу сприйняття, і діти мимоволі відволікаються. Більш інформативним є читання, оскільки тут включається активність самого учня. Якщо ж учень не лише чує, а й бачить представлену інформацію (наочність), ефективність засвоєння знань підвищується до 20%, а демонстрування (досліди на уроках хімії, фізики, можливість доторкнутися до моделі тощо) дозволяє опрацювати до 30% інформації. Інтерактивне навчання, за якого учні самі знаходять правильні висновки в ході обговорення між собою певної теми, уможлиблює засвоєння 50–60% інформації. Найвищий рівень (90%) досягається у разі, якщо учні вже під час навчання мають використовувати отримані знання на практиці, наприклад під час наукових досліджень МАН, у ході виконання проектів тощо. Зрозуміло, що використання новітніх технологій потребує як високої кваліфікації вчителів, так і достатньої матеріальної бази. На жаль, не всі школи України мають таку можливість. Зарадити у такій ситуації може впровадження Національного проекту «Відкритий світ».

Реалізація проекту забезпечує створення інформаційно-комунікаційної освітньої мережі національного рівня.

Суть проекту полягає у:

- створенні національної освітньої мережі;
- створенні освітньої інфраструктури на основі бездротової мережі 4-го покоління;
- стандартизації та уніфікації методик навчання і створенні централізованої системи навчання та оцінювання знань учнів;
- впровадженні інформаційно-комп'ютерних технологій в систему управління освітніми установами.

Стратегічні цілі проекту спрямовані на підвищення конкурентоспроможності України. Це дасть можливість зайняти провідні позиції у світі за якістю надання освіти та досягнення дітьми комп'ютерної грамотності. Завдяки проекту будуть створені умови для розвитку національної науки та наукомістких технологій. Проект також має на меті ефективну розбудову інформаційного суспільства. Це можливо шляхом підготовки нового покоління інтелектуальної еліти, що сприятиме інтегруванню України в європейську та світову систему освіти.

Соціальний ефект проекту насамперед пов'язаний із забезпеченням рівного доступу школярів до якісної освіти незалежно від місця проживання. Зокрема, в ході проекту 1,5 млн школярів отримають нетбуки з пільговим під'єднанням до мережі Інтернет. Це створить платформу для ефективного доступу всього населення України до інформації та інформаційно-комп'ютерних технологій.

Гімназія «Міленіум» №318 є одним із перших навчальних закладів, що став учасником Національного проекту «Відкритий світ». Нині проект перебуває в практичній фазі реалізації. Починаючи з травня 2012 року були виконані роботи з підготовки до проведення заходів першого етапу практичного

впровадження пілотного проекту в загальноосвітніх навчальних закладах упродовж 2012/2013 н.р. За цей час зібрано та оброблено потрібну інформацію від загальноосвітніх закладів, яка охоплювала відомості щодо діючих осіб проекту (на першому етапі планувалося залучити 500 освітніх закладів та 6500 учителів, 12 500 учнів, 2000 представників адміністрації з сумарною кількістю під'єднань одночасно до 33 500).

Перший етап проекту розпочався восени 2013 року і протягом наступних трьох місяців охопив 55 шкіл у всіх областях України. Відповідно до завдань проекту учні та вчителі 7-х класів були забезпечені персональними мобільними комп'ютерами. На цьому етапі задіяно 14 компаній – лідерів ІТ-ринку України та міжнародні компанії, що володіють провідними технологіями у навчальній сфері. Проект підтримав ініціативу об'єднання восьми із 14 учасників конкурсу для створення освітнього контенту. Компанії об'єдналися навколо інноваційної платформи американської компанії Trunitycompany.

Під час реалізації першого етапу проекту в нашій гімназії учні та вчителі 7-х класів були забезпечені персональними мобільними комп'ютерами («Електронний вчитель») з під'єднанням до широкосмугового Інтернету. Гімназія отримала п'ять інтерактивних мультимедійних дощок, 30 iPad'ів і 30 нетбуків. Мультимедійні дошки встановлені в кабінетах фізики, географії, української мови й літератури, математики та біології.

Фахівці проекту «Відкритий світ» 5–7 червня 2013 року провели перші тренінги з педагогічним колективом гімназії, зокрема з тими вчителями, які братимуть безпосередню участь у проекті. На думку вчителів, проект є важливою платформою для задоволення потреб сучасних учнів, а також важливим фактором підтримки вчителів у ході оволодіння новими методами навчання. Зокрема, учитель біології А.Л. Дрозд зазначає, що програма Intel@ є основою, яка допомагає інтегрувати технологію ефективного навчання учнів, залучати їх до процесу набуття знань і формувати практичні навички. Проведений тренінг надав змогу ознайомитися з особливостями освіти різних напрямів, зокрема з методом проектів, який уможливив формування в учнів навичок засвоєння інформації відповідно до вимог ХХІ століття. Це вміння співпрацювати, спілкуватися, користуватися додатковою інформацією, застосовувати інформаційно-комунікаційні технології. Така медіа-грамотність необхідна в майбутньому, оскільки без цього неможлива успішна професійна кар'єра.

Активне використання запропонованих проектом інтернет-ресурсів розширює можливості навчально-виховного процесу та робить його ефективнішим. Учні мають змогу навчитися працювати з перевіреними адресами сайтів, складати повідомлення, не порушуючи авторських прав. Важливим аспектом є можливість створити систему формуючого оцінювання. Це означає, що вчитель

може підключитися до роботи учня на будь-якому етапі та внести свої корективи в неї, оцінити рівень знань, сформувати правильне розуміння кінцевого продукту.

На думку вчителя української мови О.С. Доній, тренінг допоміг розібратися в тому, як ефективно використовувати інформаційно-комунікаційні технології. Вона наголошує, що, опрацювавши матеріал, дізналася багато цікавого: навчилася застосовувати різноманітні стратегії, засоби оцінювання, інтернет-ресурси на уроках української мови та літератури, забезпечувати відповідальне використання цих ресурсів. Важливо, що опанування програми Intel@ за десятою версією допоможе реалізувати Національний проект «Відкритий світ» у педагогічній діяльності, створити нову навчальну систему з потужним застосуванням новітніх технологій і виховати технічно освічене, з високим рівнем знань, креативним мисленням і здатністю опрацьовувати інформацію нове покоління.

Учителі відзначають важливий вплив проекту на розвиток уміння учнів працювати в команді, тобто навичок групової роботи. Зокрема, такі різновиди діяльності, як створення блогу, дасть змогу обговорювати питання групових дискусій, запропонованих учителем. Під час створення вікі-сторінки відвідувачі сайту можуть самостійно додавати, видаляти, правити і змінювати будь-які доступні їм дані. Така легкість взаємодії є ефективним інструментом для створення спільних з іншими учнями продуктів діяльності, широко доступних для користування не лише в рамках навчального закладу, а й усієї україномовної спільноти.

Важливим ресурсом проекту «Відкритий світ» є можливість використання учнями пошукових систем. Завдяки тому, що діти оволодівають навичками ефективного пошуку, їм стає доступною велика кількість потрібної інформації та надійних веб-сайтів, що допомагає в навчальних дослідженнях та проектах.

Окремо варто наголосити на можливості використання методу проектів. Цей метод передбачає організацію навчання учнів, за якої вони працюють у малих групах над певною обраною ними темою. Навчальний проект – це програма, яку образно можна назвати «п'ять П»: проблема, планування, пошук інформації, продукт, представлення результату. На всіх етапах створення проекту використовуються інформаційно-комп'ютерні технології. Це спонукає учнів до пошуку, розвитку навичок спільної праці, сприяє підвищенню мотивації до отримання знань з певного навчального предмета, навчання засобом роботи з інтернет-ресурсами. Отже, проведення власних досліджень стане невід'ємною частиною навчальної діяльності. Ведення блогу дозволить учителю бути на зв'язку з учнями під час роботи над проектами, спрямовувати їхню діяльність.

Найбільший ефект використання мультимедійних дощок досягається під час вивчення дисциплін,

у яких значна кількість матеріалу представлена досить складним графічним способом, особливо значущим це буде у разі необхідності відображення інформації у вигляді моделей. Використання ІКТ дозволить створити своєрідну «лабораторію», де учні спостерігатимуть за різноманітними процесами у природі та техніці, що сприятиме підвищенню рівня засвоєння навчального матеріалу, поліпшенню його розуміння, запам'ятовування й уміння застосовувати отримані знання. Зрозуміло, інформація найкраще засвоюється тоді, коли людина може побачити, почути, вплинути на розвиток подій, що в даному разі досягається за допомогою математичного моделювання процесів, які вивчаються.

Водночас широке впровадження комп'ютерних, особливо комунікаційних, технологій у шкільну справу має й певні ризики, які треба усвідомлювати, щоб мінімізувати їх. Дослідження вчених показали, що у зв'язку з розвитком комп'ютеризації суспільства актуалізувалася проблема патологічного використання Інтернету, що виникла ще наприкінці 1980-х [1; 3]. Йдеться про інтернет-залежність. Цей термін запропонував 1966 року І.Гольдберг [4]. Небезпечними ознаками інтернет-залежності є: потреба проводити все більше часу за комп'ютером, нав'язливе бажання постійно перевіряти електронну пошту, радість очікування наступного онлайн-сеансу, незадоволення та опір у разі вимоги дорослих припинити роботу за комп'ютером.

За наявності персонального безкоштовного та безлімітного доступу до мережі Інтернет в учня виникає бажання необмежено використовувати ці можливості на свій розсуд, що є небезпечним з огляду на відсутність сформованості навичок самодисципліни та контролю за продуктивним використанням свого часу. Отже, виникає ризик сприйняття учнем наданого технічного обладнання не як інструментарію для роботи й набуття знань, а як нової цікавої іграшки для урізноманітнення дозвілля. Великою небезпекою є доступ дітей до інформації, шкідливої для них за віком: сайти еротичного змісту, реклама алкоголю тощо. Дослідження Л.Н. Юр'євої та Т.Ю. Ботьот, проведене серед учнів ліцею-інтернату фізико-математичного профілю м. Дніпропетровська показало, що 14% школярів мали ризик розвитку комп'ютерної залежності, а 45% були на стадії захоплення [3]. Дослідженням було доведено прямий зв'язок між ризиком розвитку комп'ютерної залежності та пошуком інформації в мережі. Йдеться про «ефект дрейфу мети» та «ефект азарту», тобто прагнення перебувати в процесі пошуку інформації за рахунок її вивчення, аналізу й засвоєння, коли відбувається зміщення акценту з аналітичної діяльності на пошукову, яка є більш легкою і приємною. Дослідження також засвідчило, що всі обстежені в групі ризику проводили за комп'ютером 20–30 годин на тиждень. 90% підлітків цієї групи виявляли опір спробам дорослих перервати їхню роботу за комп'ютером. Учні заперечували, що вони забагато часу витрачають в мережі Інтернет, і стверджували,

що самі можуть контролювати себе й зупинитися будь-коли.

Зважаючи на особливості підліткового віку, потреба у спілкуванні, яка є найактуальнішою, може бути реалізована в спотвореному вигляді: замість реальної взаємодії з однолітками в школі, клубі, спортивній секції, за місцем проживання, тобто замість набуття навичок встановлювати і підтримувати стосунки, підліток може зануритися у віртуальне середовище, обмеживши свої соціальні контакти лише соціальними мережами. Там він може, зокрема, спілкуватися не від свого імені, а від імені вигаданого ним «образу», маски. В мережі Інтернет можливо створювати нові образи «Я», безліч варіантів самопрезентації та втілення фантазій, які дитина не може реалізувати у звичайному світі. Це особливо небезпечно для тих підлітків, які й так мають проблеми зі спілкуванням. Замість того, щоб опановувати комунікативні навички, вони шукають комфортного спілкування в соціальних мережах, отже, не вирішують своїх соціально-психологічних проблем, а навпаки, поглиблюють їх. В мережі Інтернет є можливість пошуку співрозмовника, який відповідає будь-яким критеріям. При цьому немає необхідності утримувати увагу цього співрозмовника, оскільки завжди можна знайти нового.

Варто проаналізувати досвід та дослідження вчених тих країн, де комп'ютерна техніка та соціальні мережі стали широко доступними населенню раніше, особливо школярам, і прагнути, щоб негативні фактори не спричинили свого впливу під час впровадження проекту «Відкритий світ» у нашій практиці. Для цього в системі психологічного супроводу, яка вже давно розроблена і використовується в гімназії «Міленіум», внесено нові елементи саме з урахуванням поширення комп'ютерних технологій у навчальному процесі. Учителі докладають зусиль для розумного розподілу комунікативної діяльності дітей між віртуальним та реальним середовищем, звертають більше уваги на організацію заходів у реальному житті. Психологічна служба гімназії «Міленіум» наголошує, що особливу увагу треба приділяти підліткам, які мають схильність до комп'ютерної залежності. Це такі риси особистості, як занижена самооцінка, труднощі у спілкуванні, відчуття самотності, намагання уникнути відповідальності тощо.

Психологічна служба гімназії вже більш як 10 років використовує «Індивідуальну соціально-педагогічну та психологічну картку учня». Нещодавно вона була переглянута і вдосконалена на засадах системного підходу, який реалізується в таких площинах:

- відповідно до адресату (щодо учнів, батьків, учителів, адміністрації);
- відповідно до соціально-психологічних реалій (пізнавальна сфера, емоційно-вольова, особистісна та соціальна ситуації розвитку);
- відповідно до форм і методів психологічного супроводу (діагностика, моніторинг, превенція, розвиток, корекція та просвіта);

– аналітична та науково-методична робота.

Нові правила і рекомендації заповнення цієї картки передбачають відображення впливу проєкту «Відкритий світ» на особистість учня, а отже, даватимуть змогу узагальнювати, аналізувати та коригувати окремі заходи та форми використання інформаційно-комп'ютерних технологій у навчальному процесі так, щоб зробити засвоєння знань максимально ефективним одночасно з позитивним впливом на особистість та розвиток учня.

Отже, Національний проєкт «Відкритий світ», спрямований на подальший розвиток педагогічної науки і практики в Україні, дасть змогу підняти освіту, виховання та формування особистості учнів на новий рівень, що відповідає вимогам XXI століття.

Література

1. Егоров А.Ю. Нехимические зависимости / А.Ю. Егоров. – СПб.: Речь, 2007. – 190 с.
2. Максимова Н.Ю. Психология девиантной поведения / Н.Ю. Максимова. – К.: Либідь, 2011. – 520 с.
3. Юрьева Л.Н. Компьютерная зависимость: формирование, диагностика, коррекция и профилактика / Л.Н. Юрьева, Т.Ю. Больбот. – Днепропетровск: Порог, 2006. – 226 с.
4. Goldberg I. Internet addiction disorder, 1996 In Psychom.net [Електрон. ресурс]. – Режим доступа: www.scinedirect.com/science, accessed.

Анотації

Наталія МАКСИМОВА, Людмила ПОРОХ Соціально-психологічні аспекти впровадження Національного проєкту «Відкритий світ»

У статті проаналізовано проблему впровадження новітніх освітніх технологій у навчально-виховний процес. Розглянуто сутність та завдання Національного проєкту «Відкритий світ». Показано шляхи реалізації проєкту педагогічним колективом гімназії «Міленіум» №318, а також акцентовано увагу на можливих ризиках впливу комп'ютеризації на розвиток особистості учнів.

Ключові слова: Національний проєкт «Відкритий світ», новітні освітні технології, вплив комп'ютеризації на розвиток особистості учнів.

Наталья МАКСИМОВА, Людмила ПОРОХ Социально-психологические аспекты внедрения Национального проекта «Открытый мир»

В статье проанализирована проблема внедрения новейших образовательных технологий в учебно-воспитательный процесс. Рассмотрены сущность и задачи Национального проекта «Открытый мир», показаны пути реализации проекта педагогическим коллективом гимназии «Миллениум» №318, акцентировано внимание на профилактике возможных рисков влияния компьютеризации на развитие личности учащихся.

Ключевые слова: Национальный проект «Открытый мир», новейшие образовательные технологии,

влияние компьютеризации на развитие личности учащихся.

Nataliya MAKSYMOVA, Lyudmyla POROKH Social and psychological aspects of the implementation of the National project «The Open World»

The article is devoted to the problem of introduction of new educational technologies into the educational process. The essence and tasks of the National project «The Open World» are considered, the ways to implement the project by the teaching staff of the gymnasium «Millennium» 318 are given. The ways of prevention of possible risks impact of computerization on personality development of students are considered.

Keywords: the National project «The Open World», new educational technologies, impact of computerization on personality development of students.

